

VU Research Portal

Case note: Hoge Raad (Jurisprudentie)

Duker, M.J.A.

2010

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Duker, M. J. A., (2010). *Case note: Hoge Raad (Jurisprudentie)*, Nov 10, 2009. (Trema Straftoemetingsbulletin; Vol. 2010, No. 1).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Jurisprudentie

HR 10 november 2009, LJN BK2678

Hoge Raad

10 november 2009, nr. 07/13166, LJN BK2678
(mrs. Koster, De Savornin Lohman, Thomassen)
(concl. A-G mr. Vegter)

Recidive. 'Indicatiepunten' voor de straftoemeting.

[WvSv art. 359 lid 2 en 5]

Het uittreksel uit het justitiële documentatieregister waarnaar het hof heeft verwezen vermeldt inderdaad slechts één onherroepelijke veroordeling voor één enkel feit. Anders dan in het middel wordt betoogd dwingen de door het hof gebezigde bewoordingen niet tot de uitleg dat het hof het oog heeft gehad op (een) andere veroordeling(en) dan de zojuist genoemde.

Indien de rechter bij de strafmotivering verwijst naar het door hem gehanteerde niveau van straftoemeting in soortgelijke gevallen, legt hij aan die motivering niet een feit ten grondslag waarvan ter terechtzitting moet zijn gebleken (vgl. HR 28 januari 1992, LJN AD1594, NJ 1992, 382). Dat is niet anders indien dat niveau van straftoemeting, zoals in casu, is geconcretiseerd in 'ressortelijke indicatiepunten'. Het hof behoeft die indicatiepunten aldus niet ter terechtzitting ter sprake te brengen.

Arrest op het beroep in cassatie tegen een arrest van het hof 's-Gravenhage van 3 oktober 2007, nr. 22/002847-07, in de strafzaak tegen:
[verdachte], geboren [te geboorteplaats] op [geboortedatum] 1986, wonende te [woonplaats].

Hoge Raad:

1. Geding in cassatie

Het beroep is ingesteld door de verdachte. Namens deze hebben mr. G.P. Hamer en mr. B.P. de Boer, beiden advocaat te Amsterdam, bij schriftuur middelen van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit.

De Advocaat-Generaal Vegter heeft geconcludeerd tot verwerping van het beroep.

2. Beoordeling van het eerste middel

2.1 Het middel komt op tegen de motivering van de opgelegde straf.

2.2 Ten laste van de verdachte is bewezenverklaard dat:

“1. hij op 30 juni 2006 te 's-Gravenhage een pistool merk FT, type GT 28, zijnde een wapen van de categorie III, voorhanden heeft gehad;

2. hij te 's-Gravenhage, op 30 juni 2006, munitie van categorie III, te weten vijf patronen kaliber 8 mm, voorhanden heeft gehad.”

2.3 Het Hof heeft de terzake daarvan aan de verdachte opgelegde gevangenisstraf van zes maanden als volgt gemotiveerd:

“De advocaat-generaal heeft gevorderd dat het vonnis waarvan beroep zal worden vernietigd en dat de verdachte terzake van het onder 1 en 2 tenlastegelegde zal worden veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van drie maanden met aftrek van voorarrest.

Het hof heeft de op te leggen straf bepaald op grond van de ernst van de feiten en de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en op grond van de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de verdachte, zoals daarvan is gebleken uit het onderzoek ter terechtzitting.

Daarbij heeft het hof in het bijzonder het volgende in aanmerking genomen.

De verdachte heeft een geladen pistool voorhanden gehad op de openbare weg. Tegen het onbevoegd voorhanden hebben van vuurwapens (met bijbehorende munitie) dient krachtig te worden opgetreden; het stijgend aantal slachtoffers van vuurwapengeweld in de samenleving en de (mede) daardoor veroorzaakte gevoelens van onveiligheid onderstrepen de noodzaak hiervan.

Blijkens een hem betreffend uittreksel uit het Justitieel Documentatieregister d.d. 13 september 2007, is de verdachte eerder veroordeeld voor het plegen van strafbare feiten. Dat heeft hem er kenmerkend niet van weerhouden de onderhavige feiten te plegen.

Bij het bepalen van de op te leggen straf heeft het hof rekening gehouden met het feit dat voor delicten als de onderhavige ressortelijke indicatiepunten worden gehanteerd en dat op grond van deze indicatiepunten bij de bepaling van de op te leggen straf een onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van zes maanden het uitgangspunt dient te zijn.

Naar het oordeel van het hof komen de ernst van het bewezenverklarde en de door het hof in aanmerking genomen omstandigheden onvoldoende tot uitdrukking in de door de advocaat-generaal gevorderde straf. Naar 's hofs oordeel is er in de onderhavige zaak geen aanleiding van de (gepubliceerde) indicatiepunten af te wijken.

Het is op deze grond dat het hof komt tot het opleggen van navermelde zwaardere straf.

Het hof is – alles overwegende – van oordeel dat een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf van navermelde duur een passende en geboden reactie vormt.”

- 2.4.1 Het middel klaagt dat het Hof bij de strafoplegging in aanmerking heeft genomen dat de verdachte "eerder [is] veroordeeld voor het plegen van strafbare feiten", terwijl het uittreksel uit het justitiële documentatieregister waarnaar het Hof in dat verband heeft verwezen slechts één onherroepelijke veroordeling voor één enkel feit vermeldt.
- 2.4.2 Het desbetreffende uittreksel bevindt zich bij de stukken van het geding. Daarop is één onherroepelijk geworden uitspraak vermeld, te weten een uitspraak van het Gerechtshof te Amsterdam van 11 februari 2005, waarbij de verdachte wegens – kort gezegd – diefstal met geweld tot straf is veroordeeld.

Anders dan in het middel wordt betoogd dwingen de door het Hof gebezigde bewoordingen niet tot de uitleg dat het Hof het oog heeft gehad op (een) andere veroordeling(en) dan de zojuist genoemde.

2.5 Het middel faalt dus.

3. *Beoordeling van het tweede middel*

- 3.1 Het middel klaagt dat art. 6 EVRM is geschonden, althans dat de strafoplegging ontoereikend is gemotiveerd, nu het Hof indicatiepunten voor de straftoemeting in aanmerking heeft genomen die de verdachte kende noch behoorde te kennen en die ter terechtzitting niet aan de orde zijn geweest.
- 3.2 Indien de rechter bij zijn motivering van de op te leggen straf verwijst naar het door hem gehanteerde niveau van straftoemeting in soortgelijke gevallen, legt hij aan die motivering niet een feit ten grondslag waarvan ter terechtzitting moet zijn gebleken (vgl. HR 28 januari 1992, LJN AD1594, NJ 1992, 382). Dat is niet anders indien dat niveau van straftoemeting, zoals hier klaarblijkelijk het geval is, is geconcretiseerd in "ressortelijke indicatiepunten". Het Hof behoefde die indicatiepunten dus niet ter terechtzitting ter sprake te brengen. Het middel dat kennelijk van een andere opvatting uitgaat, faalt dus.

4. *Beslissing*

De Hoge Raad verworpt het beroep.

Conclusie van de Advocaat-Generaal:

- Verdachte is door het Gerechtshof te 's-Gravenhage wegens 1. handelen in strijd met artikel 26, eerste lid, van de Wet wapens en munitie en het feit begaan met betrekking tot een vuurwapen van categorie III en 2. handelen in strijd met artikel 26, eerste lid, van de Wet wapens en munitie veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf.
- Namens de verdachte hebben wijlen mr. G.P. Hamer en mr. B.P. de Boer twee middelen van cassatie voorgesteld.
- Beide middelen zijn gericht tegen de strafmotivering. Het eerste middel bevat de klacht dat het tegen de achtergrond van het zich tussen de stukken bevindende Uittreksel Justitiële Documentatie van 13 september 2007 niet begrijpelijk is dat het Hof de verdachte in de strafmotivering heeft aangerekend dat hij eerder is veroordeeld voor het plegen van strafbare feiten (meervoud).
- Het Hof heeft ten laste van de verdachte bewezenverklaard

dat:

"1. hij op 30 juni 2006 te 's-Gravenhage een pistool merk FT, type GT 28, zijnde een wapen van de categorie III, voorhanden heeft gehad"

en

"2. hij te 's-Gravenhage, op 30 juni 2006, munitie van categorie III, te weten vijf patronen kaliber 8 mm, voorhanden heeft gehad".

5. Het Hof heeft de opgelegde straf als volgt gemotiveerd:

"Strafmotivering

De advocaat-generaal heeft gevorderd dat het vonnis waarvan beroep zal worden vernietigd en dat de verdachte terzake van het onder 1 en 2 tenlastegelegde zal worden veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van drie maanden met aftrek van voorarrest.

Het hof heeft de op te leggen straf bepaald op grond van de ernst van de feiten en de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en op grond van de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de verdachte, zoals daarvan is gebleken uit het onderzoek ter terechtzitting.

Daarbij heeft het hof in het bijzonder het volgende in aanmerking genomen.

De verdachte heeft een geladen pistool voorhanden gehad op de openbare weg. Tegen het onbevoegd voorhanden hebben van vuurwapens (met bijbehorende munitie) dient krachtig te worden opgetreden; het stijgend aantal slachtoffers van vuurwapengeweld in de samenleving en de (mede) daardoor veroorzaakte gevoelens van onveiligheid onderstrepen de noodzaak hiervan.

Blijkens een hem betreffend uittreksel uit het Justitieel Documentatieregister d.d. 13 september 2007, is de verdachte eerder veroordeeld voor het plegen van strafbare feiten. Dat heeft hem er kennelijk niet van weerhouden de onderhavige feiten te plegen.

Bij het bepalen van de op te leggen straf heeft het hof rekening gehouden met het feit dat voor delicten als de onderhavige ressortelijke indicatiepunten worden gehanteerd en dat op grond van deze indicatiepunten bij de bepaling van de op te leggen straf een onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van zes maanden het uitgangspunt dien[t] te zijn.

Naar het oordeel van het hof komen de ernst van het bewezenverklarde en de door het hof in aanmerking genomen omstandigheden onvoldoende tot uitdrukking in de door de advocaat-generaal gevorderde straf. Naar 's hofs oordeel is er in de onderhavige zaak geen aanleiding van de (gepubliceerde) indicatiepunten af te wijken.

Het is op deze grond dat het hof komt tot het opleggen van navermerelde zwaardere straf.

Het hof is – alles overwegende – van oordeel dat een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf van navermerelde duur een passende en geboden reactie vormt."

6. Op het eerste gezicht wekt het middel in het licht van de meer dan gebruikelijk uitvoerige strafmotivering enige verbazing. In de strafmotivering worden een drietal bouwstenen voor de straf uitgewerkt: krachtig optreden is noodzakelijk in verband met stijgend aantal slachtoffers en de

gevoelens van onveiligheid; het justitieel verleden en ressortelijke indicatiepunten. Het middel legt de meetlat langs het justitieel verleden. Het Hof overweegt dat verdachte eerder veroordeeld is voor het plegen van strafbare feiten. Het Uittreksel Justitiële Documentatie van 13 september 2007 bevindt zich tussen de aan de Hoge Raad gezonden stukken. Op dit Uittreksel staat naast de onderhavige zaak onder het kopje "Gegevens betreffende afgedane rechtbankzaken" vermeld een transactie wegens diefstal van een fiets. Onder het kopje "Gegevens betreffende niet afgedane rechtbankzaken" staan vermeld de onderhavige zaak en een veroordeling door de Rechtbank Alkmaar op 1 juli 2004, in een zaak betreffende een straatroof op 10 maart 2004 te Heerhugowaard. Op pagina 3 van het Uittreksel is de beslissing in appel tegen het Alkmaarse vonnis van het Hof Amsterdam van 11 februari 2005 vermeld. Bij status is toegevoegd onherroepelijk 26 februari 2005. Voorts is nog vermeld de beslissing van 23 november 2006 van hetzelfde Hof tot tenuitvoerlegging van het op 11 februari 2005 voorwaardelijk opgelegde gedeelte van de straf. Daarbij is tevens de status vermeld: onherroepelijk per 23 november 2006. Opmerking verdient nog dat verdachte ter terechtzitting van het Hof's-Gravenhage van 19 september 2007 verklaart dat hij thans gedetineerd is op grond van een arrest van het Hof Arnhem. Op het vermelde Uittreksel is daarvan niets terug te vinden.

7. Het is, en was ook ten tijde van het wijzen van de bestreden uitspraak, vaste rechtspraak dat ten nadele van de verdachte bij de strafoplegging geen rekening mag worden gehouden met nog niet onherroepelijke eerdere veroordelingen.¹ De achterliggende gedachte is dat zolang een veroordeling niet onherroepelijk is, niet vaststaat dat de verdachte het desbetreffende feit heeft begaan en dat het dus (nog) niet aangaat om hem te verwijten dat hij wederom in de fout is gegaan. In de onderhavige zaak heeft het Hof de verdachte aangerekend dat eerdere veroordelingen hem er niet van weerhouden hebben het onderhavige feit te plegen.
8. Een welwillende lezing is mogelijk en wel langs de volgende wegen. Kan er niet van worden uitgegaan dat het begrip "het plegen van strafbare feiten" in de rechtspleging betrekkelijk algemeen is. Ik vraag mij af of de taal nu veel geweld wordt aangedaan als daaronder mede wordt begrepen een enkel strafbaar feit. In een tweede benadering wordt het accent gelegd op het belang van het meervoud aan veroordelingen in het geheel van de strafmotivering. Slechts een van de drie bouwstenen vertoont een gebrek. Voor de straftoemingsbeslissing is dat gebrek niet wezenlijk. Een laatste benadering is het meervoud aan te merken als een kennelijke verschrijving. Uiteraard kunnen de geschetste wegen ook worden gecombineerd: het betreft een kennelijke verschrijving van onderschikt belang (zie van mijn ambtgenoot Bleichrodt in de conclusie bij HR 1 HR 15 april 2008 LJN BC9446). Al met al acht ik het gelet op de

overige gebezigde argumenten nogal onwaarschijnlijk dat het Hof tot een andere straf zou zijn gekomen. Daar komt bij dat na verwijzing dezelfde straf wel voor de hand ligt, maar of dat gelet op het tijdsverloop nog redelijk is valt dan te bezien.

9. De Hoge Raad lijkt van een welwillende lezing als hierboven bepleit bij de strafmotivering niet spoedig te willen weten. Ik citeer in dit verband HR 14 februari 2006, LJN AU9111 (niet gepubliceerd):
- 3.1 Het middel klaagt over de strafmotivering, voorzover inhoudende "dat de verdachte, blijkens een hem betreffend uittreksel uit het Justitieel Documentatieregister d.d. 23 oktober 2001, meermalen is veroordeeld voor het plegen van strafbare feiten, hetgeen hem er kennelijk niet van heeft weerhouden het onderhavige feit te plegen."
- 3.2 Voormeld uittreksel behelst, zakelijk weergegeven, het volgende:
  - onder het hoofdj "gegevens betreffende afgedane rechtbankzaken": een onherroepelijke veroordeling door de Kinderrechter in de Rechtbank te Rotterdam van 7 maart 1994 voor een gekwalificeerde diefstal;
  - onder het hoofdj "gegevens betreffende afgedane kantonzaken": een onherroepelijke veroordeling door de Kantonrechter te Rotterdam van 29 november 2000 voor een verkeersovertreiding;
  - onder het hoofdj "gegevens betreffende niet afgedane rechtbankzaken": twee vermeldingen inzake feiten die zouden zijn gepleegd op 23 maart 1999 respectievelijk 2 februari 2001.
- 3.3 In aanmerking genomen (a) dat het bewezenverklarde feit is begaan in de periode van 1 januari 1998 tot en met 1 december 1998, en (b) dat de verdachte volgens genoemd uittreksel voordien eenmaal is veroordeeld voor het plegen van een strafbaar feit, is 's Hof's strafmotivering, voorzover inhoudende dat de verdachte blijkens dat uittreksel "meermalen is veroordeeld voor het plegen van strafbare feiten", onbegrijpelijk.
- 3.4 Het middel is gegrond.
10. Er is een verschil met het hierboven gedeeltelijk geciteerde arrest. In de hier bestreden beslissing wordt niet gesproken van meermalen veroordeeld voor strafbare feiten, maar alleen van eerder veroordeeld voor strafbare feiten. Het meervoud is in het gedeeltelijk geciteerde arrest veel pregnanter tot uitdrukking gebracht. Ondanks dit arrest zou ik daarom wel willen bepleiten dat de Hoge Raad volstaat met de constatering dat het Hof kennelijk slechts bedoeld heeft te verwijzen naar een enkele onherroepelijke veroordeling en dat aan het meervoud strafbare feiten geen specifieke betekenis behoeft te worden toegekend.
11. Het middel faalt.
12. Het tweede middel klaagt dat het Hof ter motivering van de opgelegde straf heeft overwogen (gepubliceerde) indicatiepunten voor de straftoemeting als uitgangspunt voor de strafoplegging te gebruiken, hoewel de verdachte deze indicatiepunten kende noch behoorde te kennen en deze indicatiepunten ter terechtzitting in hoger beroep niet aan de orde zijn geweest.

¹ HR 15 april 2008, LJN BC9446, HR 4 september 2007, LJN BA4940, HR 6 juni 2006, NJ 2006, 329, HR 28 maart 2006, NJ 2006, 235, HR 2 november 2004, NJ 2005, 274, HR 21 oktober 2003, LJN AL3530.

13. De ressortelijke indicatiepunten waarbij het Hof voor de strafoplegging heeft aangeknoopt zijn kennelijk de Indicatiepunten straftoemeting Hofressort Den Haag, die in augustus 2004 op de website van het Hof Den Haag zijn gepubliceerd. Om een goed beeld te geven van het karakter van deze Indicatiepunten citeer ik hier de op die website vermelde tekst:

"Inleiding

De voorzitters van de strafsectoren hebben in 1998 een eerste aanzet gegeven om te komen tot een consistent landelijk straftoemingsbeleid. Besloten is om in de loop van de tijd voor een aantal vaak voorkomende delicten een strafmaat (oriëntatiepunt) aan te geven waarop de rechter zich kan oriënteren bij de oplegging van de straf. De oriëntatiepunten worden door het LOVS (Landelijk Overleg Voorzitters Strafssectoren) vastgesteld na per ressort plaatsvindend overleg van de strafsectoren over een voorstel van de Commissie straftoemeting. Bij de vaststelling van de oriëntatiepunten is steeds uitgegaan van het modale feit.

Eventuele bijzondere omstandigheden (daad- en dadercomponent) dienen alsnog door de rechter verdisconteerd te worden.

(...)

Ressortelijke indicatiepunten

Voor een aantal delicten, waarover met betrekking tot de straftoemeting geen landelijke afspraken zijn gemaakt, zijn inmiddels op vergelijkbare wijze wel afspraken gemaakt binnen het Hofressort Den Haag (...) Om verwarring met de landelijke afspraken (oriëntatiepunten) te voorkomen wordt voor deze ressortelijke afspraken het begrip 'indicatiepunten' gebruikt. Zij hebben echter een zelfde functie: zij bevatten – uitgaande van het modale feit – een strafmaat waarop de rechter zich kan oriënteren bij de oplegging van de straf. Bij deze strafmaat is ervan uitgegaan dat de dader 'first offender' is en voorts dat het om een eenmaal gepleegd feit gaat. Eventuele bijzondere omstandigheden (daad- en dadercomponent) dienen in het concrete geval door de rechter verdisconteerd te worden."

De Indicatiepunten straftoemeting artikel 26 jo 55 Wet wapens en munitie vermelden: "bij zich hebben van een geladen vuurwapen (van categorie III): 6 maanden OV."

Het Hof Den Haag vermeldt op zijn website dat voor een aantal delicten waarvoor geen LOVS-oriëntatiepunten bestaan op vergelijkbare wijze afspraken zijn gemaakt binnen het Hofressort Den Haag. Van de wijze van totstandkoming van de LOVS-oriëntatiepunten vormt een inventarisatie van de geldende straftoemingspraktijk een belangrijk

onderdeel.² Kennelijk geldt hetzelfde voor de indicatiepunten.

14. De feiten en omstandigheden op grond waarvan de rechter de straf bepaalt dienen op de terechtzitting ter sprake te zijn gekomen. Artikel 350 Sv schrijft immers voor dat ook de oplegging van straf of maatregel naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting wordt genomen. Dit geldt evenwel slechts voor de 'feitelijke' feiten en omstandigheden. Zogenoemde rechtsfeiten, zoals het niveau van bestraffing in vergelijkbare zaken, behoeven niet op de terechtzitting te zijn gebleken.³ Die eis behoeft evenmin gesteld te worden aan feiten en omstandigheden van algemene bekendheid. Tot de feiten van algemene bekendheid behoren ook feiten die eenvoudig uit algemeen toegankelijke bronnen kunnen worden achterhaald.⁴ Het hoeft daarbij (dus) niet steeds te gaan om feiten of omstandigheden die iedereen (en dus ook de verdachte) bekend zijn.⁵ Ook 'juridische feiten' kunnen van algemene bekendheid zijn.⁶
15. De kern van de oriëntatiepunten en indicatiepunten is dat zij een weergave vormen van de overeenstemming onder strafrechters over de in de praktijk gebruikelijke straftoemeting. De indicatiepunten zijn daarmee vooral een neerslag van de (binnen het Ressort Den Haag) geldende straftoemingspraktijk. Zij liggen op één lijn met een 'omstandigheid' als het niveau van bestraffing in vergelijkbare zaken. Voorts zijn de indicatiepunten voor eenieder eenvoudig te raadplegen op de website van het Hof. Zij waren dat ook al ten tijde van de behandeling van de onderhavige zaak in hoger beroep.⁷ Gelet op één en ander heeft het Hof met zijn verwijzing naar de indicatiepunten niet een feit aangevoerd waarvan op grond van artikel 350 Sv jo 425 Sv ter terechtzitting moet zijn gebleken. Dat het voorkeur verdient dat de

2 Schoep en Schuyt, Instrumenten ter ondersteuning van de rechter bij de straftoemeting, Een onderzoek naar de (potentiële) effectiviteit van de Databank Consistente Straftoemeting en de oriëntatiepunten voor de straftoemeting, Leiden, 2005, p. 39 en 40 schrijven: "Bij het ontwikkelen van de oriëntatiepunten volgt de Commissie steeds dezelfde werkwijze. Het LOVS draagt delicten aan waarvoor behoefte is aan oriëntatiepunten. Aangezien de oriëntatiepunten zoveel mogelijk moet(en) zijn gebaseerd op de bestaande praktijk, moet de praktijk ook gekend worden. Daartoe wordt aan alle gerechten verzocht bestaande 'strafmaatlijstjes' op te sturen die betrekking hebben op de delicten waarvoor oriëntatiepunten moeten worden ontwikkeld. Deze lijstjes vormen een eerste richtsnoer voor de commissie bij het ontwikkelen van de oriëntatiepunten. Daarnaast worden, voor zover beschikbaar, de BOS/Polarisrichtlijnen van het Openbaar Ministerie geraadpleegd. Deze door het OM gehanteerde uitgangspunten zijn voor de Commissie een tweede 'handvat' om te komen tot oriëntatiepunten. Als laatste vraagt de Commissie statistieken van politierechterzaken op, om te bezien welke straffen er zoal worden opgelegd voor de betrokken delicten. Dit blijkt echter moeilijk, aangezien relevante statistische informatie nauwelijks beschikbaar is.

De Commissie inventariseert aan de hand van voornoemde informatie vervolgens wat de straftoemingspraktijk is en ontwikkelt op deze manier de typebeschrijvingen en de daarbij behorende oriëntatiepunten voor de betrokken delicten. Tijdens landelijke 'consultatierondes' worden deze voorgelegd aan de hoven en de rechtbanken. Deze kunnen opmerkingen maken over de (inhoud van de) typebeschrijvingen en (de hoogte van) de voorgestelde straf. (...) Naar aanleiding van de bevindingen tijdens de consultatierondes worden de typebeschrijvingen en de daarbijbehorende straffen aangepast. De Commissie komt vervolgens met een aangepast voorstel, dat zij in sommige gevallen weer voorlegt aan de rechtbanken en hoven. Op basis van deze bevindingen wordt een definitief voorstel voor oriëntatiepunten vastgesteld, dat wordt voorgelegd aan de vergadering van het LOVS. Vaak leidt dit tot vaststelling van oriëntatiepunten, soms wordt besloten nader onderzoek te verrichten of de vaststelling nog even uit te stellen."

3 G.J.M. Corstens, Het Nederlands strafprocesrecht, Kluwer 2008, 6e, p. 734 en 735, met verwijzing naar HR 28 januari 1992, NJ 1992, 382. Ik wijs in dit verband ook op HR 6 november 2007, NJ 2007, 602, ro. 3.4., slot.

4 Corstens, a.w., p. 667, in het kader van de bewijsvraag.

5 HR 24 november 1987, NJ 1988, 686.

6 Vgl. HR 12 april 1985, NJ 1985, 875.

7 Ik merk terzijde op dat de verdachte in hoger beroep door een raadsman werd bijgestaan.

indicatiepunten ter terechtzitting aan de orde komen, omdat daarmee het debat over de straftoemeting wordt verrijkt doet aan het voorgaande niet af.

16. Het middel faalt.
17. Gronden waarop de Hoge Raad gebruik zou moeten maken van zijn bevoegdheid de bestreden uitspraak ambtshalve te vernietigen heb ik niet aangetroffen.
18. Deze conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

NOOT

1. Om te bevorderen dat zij in vergelijkbare gevallen vergelijkbare straffen opleggen gebruiken rechters onder meer (door het Landelijk Overleg van Strafsectorvoorzitters (LOVS) ontwikkelde) landelijke oriëntatiepunten voor straftoemeting die tevens op de website van de rechtsprekende macht worden gepubliceerd. Die oriëntatiepunten komen neer op gemiddelde straffen die zijn gekoppeld aan een korte typering van vaak voorkomende strafbare feiten (bijv. twaalf weken gevangenisstraf voor 'tasjesroof zonder noemenswaardige verwondingen'). Daarop kan de rechter zich 'oriënteren' wanneer hij een concreet geval voor zich heeft dat onder één van die typen strafbare feiten valt. Naast deze landelijke oriëntatiepunten zijn er ook meerdere lokale oriëntatiepunten voor straftoemeting. Soms betreffen die strafbare feiten waarvoor ook landelijke oriëntatiepunten bestaan en komen zij dus neer op een eigen lokale aanpak, maar vermoedelijk – lang niet alle zijn gepubliceerd – gaat het veelal om oriëntatiepunten voor feiten die nog niet in landelijke varianten zijn betrokken. Hoewel de oriëntatiepunten algemeen en slechts op basis van de daadcomponent zijn geformuleerd, kunnen zij voor rechters handzaam zijn bij het beslissen over de op te leggen straf. Rechters zijn aan deze oriëntatiepunten echter niet gebonden. Naar aanleiding van een cassatieklacht over een onjuiste toepassing van oriëntatiepunten oordeelde de Hoge Raad in HR 2 december 2002, LJN AE8838 dat zij niet als rechtsregels zijn aan te merken, reeds omdat zij niet afkomstig zijn van een instantie die de bevoegdheid heeft rechters te binden wat betreft de hun door de wetgever gelaten ruimte. Daarop stuitte de klacht over een onjuiste toepassing af. Waar bijvoorbeeld het College van procureurs-generaal op basis van de Wet op de rechterlijke organisatie strafvorderingsrichtlijnen kan maken waaraan officieren van justitie in beginsel wel zijn gebonden, voorziet de wet niet in een vergelijkbare bevoegdheid voor het Landelijk Overleg van Strafsectorvoorzitters of voor een bestuur van een rechtbank.

2. De hier te bespreken uitspraak van de Hoge Raad betrof een vervolging ter zake het voorhanden hebben van wapens en munitie. Het hof verwees in de strafmotivering naar het eigen ressortelijke 'indicatiepunt' dat geldt voor het bij zich hebben van een geladen vuurwapen. Blijkens de website van het hof waarop de lokale indicatiepunten zijn gepubliceerd, wordt de term 'indicatiepunt' gebruikt om die te onderscheiden van de landelijke 'oriëntatiepunten'. De strafeis van het Openbaar Ministerie (OM) bleef in deze zaak onder het indicatiepunt. Het hof overwoog echter dat het geen reden zag van het indicatiepunt af te wijken en legde aldus een hogere straf op dan gevorderd. Het indicatiepunt vormde daarmee een belangrijk element in de motivering van het hof voor een straf die boven de eis uitging. De cassatieklacht hield in dat het hof het indicatiepunt niet bij de strafoplegging in aanmerking had mogen nemen nu de verdachte dat kende noch behoorde te kennen en het

ook niet ter zitting aan de orde was geweest. De vraag in cassatie was dus of van een oriëntatiepunt eerst ter zitting moet zijn gebleken, indien de rechter dat bij de oplegging van de straf in aanmerking wil nemen. De rechter dient ingevolge art. 350 WvSv immers de straf te bepalen naar aanleiding van het onderzoek ter terechtzitting.⁸ Moet een bestaand oriëntatiepunt met andere woorden gelijk worden gesteld met bijvoorbeeld een *ad informandum* gevoegd feit, dat ook ter zitting aan de orde dient te komen?⁹ Deze klacht sluit aan bij de kennelijke wens van Balkema¹⁰ dat oriëntatiepunten als indicatie voor de bestaande straftoemingspraktijk op de zitting als mogelijke basis dienen voor een debat over de op te leggen straf. Het reeds gedurende de zitting voorhouden van een bestaand oriëntatiepunt zou partijen namelijk enige richting kunnen geven aan het door hen in te nemen standpunt.

3. De Hoge Raad gaat echter niet mee in de klacht. Hij verwijst daarbij naar een eerdere uitspraak. In HR 28 januari 1992, NJ 1992, 382 overwoog de Hoge Raad namelijk dat indien de rechter bij zijn motivering van de op te leggen straf verwijst naar het door hem gehanteerde niveau van straftoemeting in soortgelijke gevallen,¹¹ hij aan die motivering niet een feit ten grondslag legt waarvan ter terechtzitting moet zijn gebleken. De rechter behoeft bij een verwijzing naar het door hem gehanteerde niveau van bestraffing dat niveau of de onderliggende rechtspraak dus niet ter zitting aan de orde te stellen. De rechter is daar volgens de Hoge Raad dus ook niet toe verplicht wanneer dat niveau concreet is vastgelegd in een landelijk oriëntatiepunt of, zoals hier, een ressortelijk indicatiepunt. Ook dat indicatiepunt hoeft dus niet ter zitting aan de orde te komen om er als rechter vervolgens bij de strafmotivering naar te kunnen verwijzen. Dat het hof de verdachte, mede door zich aan te sluiten bij dat indicatiepunt, verrast met een straf die twee keer zo zwaar is als gevorderd, doet daar dus niet aan af. Beschouwen we deze uitspraak in samenhang met de eerdere uitspraak van de Hoge Raad over de status van de oriëntatiepunten, dan is de slotsom dat de rechter niet is gehouden de oriëntatiepunten toe te passen en evenmin is gehouden de verdachte tijdens het onderzoek ter terechtzitting voor te houden dat hij die bij een eventuele veroordeling zal toepassen. Leggen we beide uitspraken naast elkaar, dan rijst dus de vraag wat nu de werkelijke status is van deze oriëntatiepunten. Het belang van deze nieuwe uitspraak is met name dat zij deze vraag op scherp stelt. Ik waag een poging om een antwoord op die vraag te geven.

4. Mijns inziens hebben de oriëntatiepunten het karakter van regels en niet van feiten of omstandigheden waarvan ter zitting moet zijn gebleken zoals strafverzwarende omstandigheden. Daarom vind ik de onderhavige uitspraak strikt genomen niet problematisch. De basis voor het oordeel van de Hoge Raad is wellicht de benadering van A-G Vegter in zijn conclusie. Hij vergelijkt oriëntatiepunten, voor zover die algemeen toegankelijk zijn, met *rechtsfeiten* en *feiten van algemene bekendheid*¹² die niet ter zitting aan de orde behoeven te komen. Het problematische van die benadering

8 Vgl. ten aanzien van de verplichting dat van omstandigheden die bij de strafoplegging in aanmerking worden genomen ter zitting moet zijn gebleken bijvoorbeeld meest recentelijk: HR 12 januari 2010, LJN BK4421, r.o. 3.4; vgl. overigens art. 301 WvSv.

9 Vgl. HR 29 september 1992, NJ 1993, 86.

10 J.P. Balkema, 'Reactie op Oriëntatiepunten straftoemeting in de Strafmotivering', *Trema Straftoemingsbulletin* 2006, nr. 2, p. 17.

11 Vgl. bijv. Rb. Leeuwarden 10 oktober 2005, LJN AU4041.

12 Vgl. HR 6 oktober 1998, NJ 1998, 881.

is evenwel dat oriëntatiepunten of indicatiepunten niet altijd worden gepubliceerd of anderszins bekend zijn. In die gevallen kunnen zij bezwaarlijk worden aangemerkt als feiten van algemene bekendheid. Het vervolg van de conclusie van Vegter overtuigt daarom meer: *"de kern van de oriëntatiepunten en indicatiepunten is dat zij een weergave vormen van de overeenstemming onder strafrechters over de in de praktijk gebruikelijke straftoemeting. De indicatiepunten zijn daarmee vooral een neerslag van de (...) geldende straftoemingspraktijk"*. Deze benadering is volgens mij overtuigender en sluit ook goed aan bij de verwijzing van de Hoge Raad naar zijn uitspraak in HR 28 januari 1992, NJ 1992, 382. De oriëntatiepunten zijn geen 'factor' bij de straftoemeting, maar bieden een inzicht in de bestaande straftoemingspraktijk en daarmee kunnen rechters bepalen waar ze de op te leggen straf ongeveer moeten zoeken. Het is echter niet aan de rechter om in elk individueel geval de verdachte ter zitting inzicht te verschaffen in de bestaande straftoemingspraktijk en dus ook niet in een oriëntatiepunt dat daarvan een neerslag beoogt te zijn. Het is met name een verantwoordelijkheid van rechters met die praktijk rekening te houden. Of dit ook inderdaad de benadering is die achter dit arrest steekt, blijft echter in het ongewisse. Hoe dan ook vind ik de slotsom niet bezwaarlijk.

5. De eerdere uitspraak van de Hoge Raad over de status van oriëntatiepunten (zie punt 1) vind ik problematischer, omdat een verantwoording van het gebruik van oriëntatiepunten kennelijk niet afdwingbaar is,¹³ terwijl zij in feite als uitgangspunt voor rechters een belangrijke rol bij de straftoemeting spelen. Men zou kunnen menen dat partijen die de rechter willen dwingen tot bestraffing overeenkomstig een oriëntatiepunt zich gelet op de zeer algemene formulering ervan niet moeten vastbijten in dat oriëntatiepunt en zich maar moeten beroepen op de straftoemingspraktijk zelf. Analyse van die praktijk zou dan vermoedelijk uitwijzen dat zich veel gevallen kunnen voordoen waarin om goede redenen wordt afgeweken van het oriëntatiepunt en dat zou duidelijk maken dat een enkel beroep op dat oriëntatiepunt niet steeds overtuigend genoeg is. Een beroep op straffen in vergelijkbare gevallen heeft echter weinig kans van slagen omdat geen duidelijke overeenstemming bestaat over welke gevallen dan als referentie moeten dienen en omdat voorts de hardnekkige opvatting bestaat dat in verband met de straftoemeting gevallen niet of nauwelijks met elkaar te vergelijken zijn.¹⁴ De oriëntatiepunten vormen dan voor de officier van justitie en de verdediging uiteindelijk toch het enige concrete aanknopingspunt voor hetgeen zij redelijkerwijs van de rechter kunnen verwachten. Die gerechtvaardigde verwachting ten aanzien van de op te leggen straf lijkt mij van groot belang. Als oriëntatiepunten de neerslag van de bestaande straftoemingspraktijk vormen en mede daardoor in de praktijk voor rechters daadwerkelijk een uitgangspunt bij de straftoemeting vormen, dan scheppen zij bepaalde gerechtvaardigde verwachtingen ten aanzien van de straf die kan gaan volgen.¹⁵

6. Men zou mijns inziens aan beginselen van een behoorlijke rechtspleging en in het bijzonder het gelijkheidsbeginsel en het vertrouwensbeginsel een argument kunnen ontleenen om de rech-

ter er op zijn minst aan te houden bestaande oriëntatiepunten niet willekeurig toe te passen en straffen op te leggen die in redelijke verhouding staan tot die oriëntatiepunten. De vraag is hoe dat uitgangspunt is te verenigen met de omstandigheid dat de rechter én niet gehouden is oriëntatiepunten ter zitting voor te houden én niet gehouden is oriëntatiepunten aan te nemen. Mijns inziens zijn die uitgangspunten met elkaar te verenigen door de gewekte verwachtingen te betrekken bij de beoordeling van de strafmotivering. Een oriëntatiepunt kan bijvoorbeeld een argument bieden om te stellen dat een bepaalde straf zonder nadere motivering onbegrijpelijk is. Het oriëntatiepunt geeft immers de bestaande rechtspraak weer en schept aldus verwachtingen. Wanneer de opgelegde straf mede gelet op dat oriëntatiepunt redelijkerwijs niet te verwachten valt, zal een nadere motivering moeten worden gegeven. Oriëntatiepunten spitsen zich echter toe op een op de daadcomponent gebaseerde typering van het feit en niet op de verdere omstandigheden of de persoon van de dader. Zij hebben daardoor een dermate algemene strekking dat een vermeend gebrek in de motivering niet snel mag worden herleid tot een bestaand oriëntatiepunt. Omdat het oordeel over de op te leggen straf zo feitelijk van aard is en zo afhankelijk is van verschillende omstandigheden van het individuele geval, leidt een straf die ogenschijnlijk afwijkt van gebruikelijke straffen nagenoeg nooit om die enkele reden tot een in cassatie vastgesteld motiveringsgebrek. Dat motiveringsgebrek zal ook bij afwijking van heel algemeen geformuleerde oriëntatiepunten niet snel worden aangenomen. De verwachtingen die met oriëntatiepunten worden gewekt kunnen wel tot een motiveringsgebrek leiden indien de rechter zelf een beroep doet op oriëntatiepunten, maar dat evident verkeerd doet en indien op basis van een oriëntatiepunt een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt ten aanzien van de te verwachten strafoplegging is ingenomen en de rechter daar aanzienlijk van afwijkt.

7. Indien de rechter de opgelegde straf motiveert met (onder andere) een beroep op een oriëntatiepunt, bepaalt dat oriëntatiepunt mede de toereikendheid van de strafmotivering.¹⁶ De Hoge Raad lijkt ook in dit verband echter niet snel aan te nemen dat de motivering van de strafoplegging onbegrijpelijk is en vermoedelijk is ook daarvoor de algemene strekking van oriëntatiepunten mede de verklaring. In het eerder aangehaalde arrest uit 2002 (HR 3 december 2002, LJN AE8838, NJ 2003, 570) ging de Hoge Raad met het oordeel dat de oriëntatiepunten niet als rechtsregels zijn aan te merken voorbij aan de klacht dat het hof zich in de motivering op een verkeerd oriëntatiepunt had gebaseerd door een bierglas aan te merken als een steekwapen, zoals in het oriëntatiepunt bedoeld. De relevantie van die eventuele vergissing was vermoedelijk gering. Waar dergelijke twistpunten in verband met bindende strafvoorkeursrichtlijnen en de ontvankelijkheid van het OM ter zake kunnen doen,¹⁷ is dat vermoedelijk anders indien het gaat om algemeen geformuleerde oriëntatiepunten. Een strafmotivering kan ook voor het overige reeds voldoende grondslag bieden voor de opgelegde

¹³ Een feitenrechter kan er natuurlijk altijd gehoor aan geven.

¹⁴ Vgl. HR 16 december 2008, LJN BF5521 en F.P. van Tulder & B.J. Diephuis, 'Afgewogen straffen', *Tijdschrift Straftoemingsbulletin* 2008, nr. 1, p. 22.

¹⁵ Het hof 's-Hertogenbosch merkte die praktijk in zijn arrest van 13 februari 2008, LJN BC5429 aan als 'recht'.

¹⁶ Volgens A-G Vellinga in onderdeel 15 van zijn conclusie voor HR 7 oktober 2008, LJN BD6386 is een oriëntatiepunt mede bepalend voor de begrijpelijkheid van de strafoplegging wanneer de rechter die zelf uitdrukkelijk in zijn oordeelsvorming betreft. Volgens A-G Jörg in onderdeel 19 van zijn conclusie voor HR 16 december 2008, LJN BF1235 zou er in cassatie over een onjuiste toepassing van oriëntatiepunten kunnen worden geklaagd, indien de toepassing ervan verbazing wekt. Vgl. ook de civiele kamer van de Hoge Raad in HR 3 april 1998, NJ 1998, 571 en daarover Teuben, *a.w.*, p. 214.

¹⁷ Vgl. bijv. HR 7 juli 2009, LJN BH9943.

straf. Een verkeerde toepassing van een oriëntatiepunt kan dan als een vergissing van ondergeschikte aard worden aangemerkt.¹⁸ Dat neemt mijns inziens niet weg dat een strafmotivering wel ondeugdelijk is indien die in belangrijke mate gebaseerd is op een bestaand oriëntatiepunt, terwijl bijvoorbeeld volstrekt niet duidelijk is op welk oriëntatiepunt wordt gedoeld of evident sprake is van een vergissing.¹⁹ Dat de oriëntatiepunten zoals het woord zegt slechts dienen 'ter oriëntatie' kan daar mijns inziens niet aan afdoen. Een belangrijke relativisering in dit verband is dat indien rechters oriëntatiepunten niet uitdrukkelijk in de uitspraak benoemen, de motivering ook niet op grond van een verkeerde toepassing ervan ondeugdelijk zal kunnen zijn. In de praktijk noemen rechters de oriëntatiepunten vaak ook niet in hun vonnis of arrest.²⁰ Uit het Eindrapport Promis II bleek al dat veel gerechten ervoor kiezen de oriëntatiepunten niet uitdrukkelijk in hun uitspraak te noemen.²¹ en zoektocht op www.rechtspraak.nl levert wel meerdere voorbeelden op van verwijzingen ernaar, maar van een overvloed is bepaald geen sprake.

8. Mijns inziens kunnen oriëntatiepunten daarom nog de meeste betekenis voor de straftoemingspraktijk genereren via uitdrukkelijk onderbouwde standpunten van het OM of de verdediging als bedoeld in art. 359 lid 2 WvSv tweede volzin.²² Volgens A-G Bleichrodt in onderdeel 6.4 van zijn conclusie voor HR 16 oktober 2007, LJN BB2968 is de rechter 'in het algemeen' niet verplicht uitdrukkelijk te motiveren indien hij van een dergelijk standpunt afwijkt omdat dat afbreuk zou doen aan het uitgangspunt dat de rechter aan het oriëntatiepunt in het geheel niet is gebonden.²³ De vraag is of beide situaties toch niet moeten worden onderscheiden. Wanneer een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt wordt ingenomen ten aanzien van de strafoplegging en de rechter daarvan in die mate afwijkt dat de straf onbegrijpelijk wordt, is als algemeen uitgangspunt een uitdrukkelijke motivering daarvan vereist.²⁴ Wanneer een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt wordt ingenomen ten aanzien van de op te leggen straf op basis van een voor een ieder kenbaar oriëntatiepunt dat de redelijke verwachting wekt dat volgens een bepaalde lijn zal worden gestraft en de rechter wijkt

van dat standpunt in onbegrijpelijke mate af, dan zou die afwijking volgens mij uitdrukkelijk moeten worden gemotiveerd ook al is de rechter strikt genomen niet gehouden het oriëntatiepunt toe te passen. Het verweer is immers, gelet op de gewekte verwachtingen, voldoende indringend van aard en degene die het standpunt inneemt heeft nu eenmaal recht op uitleg. Maar ook hier komt het volgens mij aan op de mate van onbegrijpelijkheid: de algemene strekking van oriëntatiepunten maakt een afwijking ervan pas werkelijk onbegrijpelijk indien, ook als rekening wordt gehouden met allerlei mogelijke bijzondere omstandigheden van het geval, die afwijking niet te plaatsen valt. Door de algemene strekking van het oriëntatiepunt kan de afwijking van een daarop gebaseerd uitdrukkelijk onderbouwd standpunt van dermate ondergeschikte aard zijn, dat een motivering van die afwijking niet is vereist. En ook hier zullen de relevante omstandigheden die de rechter overigens in de strafmotivering vermeldt vaak voldoende grondslag bieden voor de opgelegde straf.

9. Mijn slotsom is dat oriëntatiepunten, ook al hoeft de rechter die niet toe te passen en hoeft hij die evenmin ter zitting voor te houden, wel de toereikendheid van de strafmotivering kunnen bepalen als gevolg van de verwachtingen die er ten aanzien van de strafoplegging mee worden gewekt. De betekenis van oriëntatiepunten is vanwege de algemene strekking ervan echter beperkt. Er zijn oneindig veel goede redenen om er in individuele gevallen van af te wijken. De relevantie van bijvoorbeeld een discussie over welk oriëntatiepunt ter zake mishandeling nu precies van toepassing is, is daardoor dermate betrekkelijk dat de uitkomst ervan niet steeds dwingt tot een motivering en zeker niet onderworpen behoort te worden aan een strenge cassatietoets.²⁵ Uiteindelijk is de straftoemeting dus een zaak van feitenrechters en moeten dus ook in de eerste plaats die feitenrechters aandacht hebben voor de vraag wanneer de opgelegde straf met het oog op het bestaan van een of meer oriëntatiepunten redelijkerwijs wel of geen nadere motivering behoeft.

In het voorgaande is gebleken dat in mijn benadering gerechtvaardigde verwachtingen de basis vormen om die motivering te verlangen. Daarin schuilt tot slot ook een onvermijdelijk manco. Die verwachtingen zijn immers veel minder snel te rechtvaardigen indien de oriëntatiepunten niet zijn gepubliceerd. Het kan daarom verleidelijk zijn oriëntatiepunten niet te publiceren. Het is mijns inziens evenwel onwenselijk bestaande oriëntatiepunten niet te publiceren. Wanneer rechters zich bij het bepalen van op te leggen straffen oriënteren op vooraf vastgestelde oriëntatiepunten in plaats van op de eigenlijke straftoemingspraktijk in vergelijkbare gevallen, behoren 'partijen' mijns inziens op die oriëntatiepunten te kunnen inspelen. Het is volgens mij te makkelijk daar tegen in te brengen dat die nu juist een neerslag vormen van die straftoemingspraktijk in vergelijkbare gevallen. Op zijn minst moet immers toetsbaar zijn of die oriëntatiepunten zich inderdaad in redelijke mate verhouden tot de reeds bestaande straftoemingspraktijk.

Mr. dr. M.J.A. Duker is universitair hoofddocent Straf(proces)recht aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

18 Vgl. HR 6 november 2007, NJ 2007, 602, LJN BB4842. Daarin werd onder meer geklaagd over de verwijzing in de strafmotivering naar een gebruikelijke straf van twee weken gevangenisstraf. A-G Vellinga betoogde in zijn conclusie dat het hof zich in dat verband inderdaad had vergist. De Hoge Raad ging er echter aan voorbij, omdat de uiteindelijk opgelegde taakstraf anderszins toereikend was gemotiveerd. Waarom het hof voor het betreffende feit een straf van twee weken gevangenisstraf tot uitgangspunt nam, behoeft het niet te motiveren en in dat verband wees de Hoge Raad erop dat op het feit een strafmaximum van drie maanden gevangenisstraf stond. Vgl. ook onderdeel 6.2 van de conclusie van A-G Machiels voor HR 14 april 2009, LJN BH3921.

19 Vgl. de gevallen zoals besproken door Schoep in G.K. Schoep, 'Oriëntatiepunten straftoemeting in de strafmotivering', *Trema Straftoemingsbulletin* 2006, nr. 2, p. 15-16; vgl. ook het oordeel van het hof in hof's-Hertogenbosch 24 november 2004, LJN AR6974 over de strafmotivering in eerste aanleg van de rechtbank Breda. Vgl. voorts voor een geval waarin de 'eigenlijke' motivering voor het gebruik van een bepaald oriëntatiepunt gebreken vertoont en waarin dat oriëntatiepunt dus indirect een rol speelt bij de toetsing van de strafmotivering: HR 9 februari 2010, LJN BJ6948.

20 G.K. Schoep & P.M. Schuyt, *Instrumenten ter ondersteuning van de rechter bij de straftoemeting*, Leiden: E.M. Meijersinstituut 2005, p. 55.

21 Eindrapport Promis II, Evaluatie Toetsingscommissie, par. 3.2.6.2, p. 20 en par. 5.3.2.2, p. 34. De Commissie zelf is echter van oordeel dat het gebruik van de oriëntatiepunten de strafmotivering wel begrijpelijker en inzichtelijker maakt (Eindrapport Promis II, Evaluatie Toetsingscommissie, par. 5.3.2.4, p. 35).

22 Zie hierover ook G.K. Schoep, *Straftoemingsrecht en strafvorming*, Den Haag: Kluwer, 2008, p. 176-177. Vgl. ook M.J. Borgers, 'Het wettelijke sanctiestelsel en de straftoemingsvrijheid van de rechter', *DD* 2005, p. 190-191.

23 De Hoge Raad kwam in die zaak aan een oordeel daarover niet toe omdat reeds een ander cassatiemiddel tot vernietiging van het arrest moest leiden.

24 HR 3 oktober 2006, LJN AX5479.

25 Vgl. HR 16 december 2008, LJN BF1235. Vgl. ook Rb. Haarlem 5 maart 2008, LJN BC7431 en Rb. Haarlem 11 april 2008, LJN BC9431.